

AVOIN KIRJE AIKUISKOULUTUSTUEN KORVAAVISTA JÄRJESTELMISTÄ

Arvoisat pääministeri Orpo, sosiaaliturvaministeri Grahn-Laasonen, opetusministeri Henriksson, elinkeinoministeri Rydman, työministeri Satonen sekä muut valtioneuvoston jäsenet,

me Saamelaiskäräjät, saamelaisten kotiseutualueen kunnat, Saamelaisalueen koulutuskeskus sekä Saamelaismuseo Siida vetoamme teihin: **varmistetaan yhdessä saamenkielisten osaajien saatavuus ja jatkuvan oppimisen mahdollisuudet myös tulevaisuudessa.** Lähestymme teitä liittyen hallituksen esitykseen HE 8/2024 aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi. **Pyydämme, että alueemme erityislaatuisuus huomioidaan aikuiskoulutustuen korvaavia järjestelmiä laatiessa,** jotta voimme jatkossakin vastata vaativaan työvoimapulaan aikuiskoulutusta tukemalla ja kehittämällä.

Opetus- ja varhaiskasvatus- sekä sosiaali- ja terveysalojen henkilöstön saatavuusvaje on yhteinen huolenaihe koko maassa, ja **saamenkielentaitoisen henkilöstön vaje on erityisen vakava.** Esimerkiksi saamenkieliset sosiaali- ja terveyspalvelut **eivät nykytilanteessa toteudu edes lainsäädännön edellyttämällä vähimmäistasolla,** ja henkilöstötarve on eläköitymisten myötä vain lisääntymässä. **Pulaa on sekä toisen asteen että korkeakoulutetuista inarin-, koltan- ja pohjoissaamenkielisistä osaajista.**

Aikuiskoulutustuella on löydetty ratkaisuja saamenkielisen henkilöstön saatavuuteen

Olemme saamelaisten kotiseutualueella työskennelleet **päämäärätietoisesti ja innovatiivisesti** saamenkielisen henkilöstön saatavuuden eteen toimilla, joissa aikuiskoulutustuella on ollut merkittävä rooli. Erilaisissa intensiivikoulutuksissa on koulutettu ketterästi **jo ammateissa työskenteleviä osaajia saamenkielentaitoisiksi,** tai vastaavasti **saamenkielisiä osaajia ammattilaisiksi työvoimapulasta kärsiville aloille.** Esimerkiksi Saamelaisalueen koulutuskeskuksen vuoden mittaisissa intensiivikoulutuksissa on aikuiskoulutustuen turvin opiskellut enimmäkseen aikuisia, jotka ovat oppineet saamen kielen ohella myös tärkeää tietoa saamelaisesta kulttuurista. Monet heistä tulevat saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelta, ja joukossa on usein paluumuuttajia kotiseutualueelle. Osa jatkaa opintojaan myöhemmin esimerkiksi Oulun yliopiston Giellagas-instituutin saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin koulutuksissa.

Myös muut koulutustahot ovat järjestäneet erilaisia täsmäkoulutuksia, joissa esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan tai opetusalan ammattilaiset ovat täydentäneet osaamistaan saamen kielten ja kulttuurinmukaisilla opinnoilla. Uusien kieltenoppijoiden lisäksi aikuiskoulutustuella on voitu kouluttaa erittäin motivoituneita saamenkielentaitoisia osaajia ketterästi työvoimapulaisille aloille sekä erityisiin osaajatarpeisiin esimerkiksi Saamelaiskäräjille tai Saamelaismuseo Siidaan.

Aikuiskoulutustuen lakkauttamisella onkin **mittavat välilliset vaikutukset** mm. saamenkieliseen opetukseen ja varhaiskasvatukseen, saamen kielten opetuksen järjestämiseen sekä saamenkielisten palveluiden kehittämiseen ja turvaamiseen.

Aikuiskoulutustuen avulla on suoraan tai välillisesti esimerkiksi:

- Vahvistettu saamelaisten kotiseutualueen kuntien, Lapin hyvinvointialueen, muiden viranomaisten ja yritysten työllisyystilannetta, taloutta ja elinvoimaisuutta
- Autettu saamelaisalueen kuntia ja muita viranomaisia lakisääteisten saamenkielisten palvelujen (varhaiskasvatus, koulutus, sote) järjestämisessä
- Turvattu saamelaisten perustustalillisia oikeuksia ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan
- Mahdollistettu eri alojen osaajien ketterä täydennyskoulutus ja nopea työllistyminen sekä saatu päteviä, saamenkielisiä ammattilaisia osaajapulasta kärsiville aloille
- Tuettu uhanalaisten saamen kielten elvyttämistä ja kielensä menettäneiden saamelaisten mahdollisuuksia ottaa sukujensa kieli takaisin

Erilaisissa aikuiskoulutustuen kannattavuutta mittaavissa selvityksissä nämä meille elintärkeät saavutukset eivät välttämättä erotu erityislaatuisuutensa vuoksi: uusia tutkintoja enemmän toiminta on ollut täydennyskoulutusta, ja sillä on voitu vastata suoraan kriittiseen saamenkielisen henkilöstön puutteeseen. Samalla on tuettu saamelaisten oikeutta ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Kunnilla tai muilla toimijoilla ei ole mahdollisuutta kouluttaa vastaavaa määrää opiskelijoita nykyrahoituksen puitteissa aikuiskoulutustuen päättyessä. Huolenamme onkin, että saamenkielisen henkilöstön saatavuus vaikeutuu tulevaisuudessa entisestään ja saamen kielten elpyminen vaarantuu, jos opintoihin ei ole taloudellista kannustinta, vaan niistä tulee esimerkiksi lainarahoitteisia. Uskommekin vahvasti, että hallituksen kannattaa panostaa myös jatkossa saamenkieliseen osaamispotentiaaliimme.

Lopuksi

Korvaavan tukijärjestelmän luominen saamenkielisten aikuisopiskelijoiden saatavuuden turvaamiseksi **vastaa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteita, sillä siten:**

- Toteutetaan hallituksen talouspolitiikan painopisteitä eli taloudellista vakautta, työllisyyttä, talouskasvua sekä hyvinvointipalvelujen turvaamista
- Tuetaan saamelaisten oikeuksia ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan
- Vahvistetaan saamen kielten asemaa
- Turvataan saamenkielisten kuntien sekä Lapin hyvinvointialueen toimintaedellytyksiä
- Kohdistetaan jatkuvan oppimisen koulutusresursseja erityisesti henkilöihin, jotka nostavat koulutustasoaan, sekä koulutuksiin, jotka edesauttavat työllistymistä esimerkiksi työvoimapula-aloille.

Toivommekin, että erityistilanteemme huomioidaan myös jatkossa luomalla **kannustavat, korvaavat järjestelmät**, jotta saamme tulevaisuudessakin kipeästi kaipaamiamme saamenkielisiä osajia sekä saamelaisten kotiseutualueelle että saamenkielisiin palveluihin koko maassa.

Rakentavin yhteistyöterveisin,

Saamelaiskäräjät

Pirita Näkkäljärvi
puheenjohtaja

pirita.nakkalajarvi@samediggi.fi

Saamelaisalueen koulutuskeskus

Eeva-Liisa Rasmus-Moilanen
rehtori

eeva-liisa.rasmus-moilanen@sogsakk.fi

Saamelaismuseum Siida

Taina Pieski
museonjohtaja

taina.pieski@samimuseum.fi

Enontekiön kunta

Petri Härkönen
kunnanjohtaja

petri.harkonen@enontekio.fi

Inarin kunta

Tommi Kasurinen
kunnanjohtaja

tommi.kasurinen@inari.fi

Sodankylän kunta

Jari Rantapelkonen
kunnanjohtaja

jari.rantapelkonen@sodankyla.fi

Utsjoen kunta

Päivi Kontio
kunnanjohtaja

paivi.kontio@utsjoki.fi